

titik zengő húrjaikat a dalos *kabóczák* (Cicada); dongani, bongani, zümmögni, dúdolni kezdenek a bogarak; felhangzik egy kis béka érczes csengő szava; belevegyül a bagoly sóhajtása, melyre a kis kukik kaczagása felel; fejünk felett a kecskefejő (Caprimulgus) klap-pog, a tó felől a gázló és uszó madarak zsidobongó lárma hallik át. Mozdul a folyó, mozdul az erdő. A víz tükrén hemzseg a krokodilok raja és ki-kibukkan a vízi ló otromba feje; a tűz körül a levegőben nagy denevérek csapongnak; egyes fákat tökéletesen elleptek a világító bogarak, és mindmegannyi, mintha csupa apró csillagokkal volna behintve, óriás karácsonyfaként ragyog ezernyi ezer világával. Az erdőben megszólal panaszos hangján egy sakál s utána vonítja ugyanazt a nótát tíz, húsz és több; a hiéna erre rikítva felordít és a borzasztó khórusba belemenydörög az oroszlán, hogy csak úgy hangzik, csak úgy zúg az erdő.

Most minden elnémul; egy perczig csend van, — azután kezdődik a zene újból: a kabóczák újra czirpelnek, a bogarak donganak, a béka újra szól; a bagoly rikoltoz, a sakál üvölt, a hiéna ordít; megijedve kiált egy-egy majom és rémülten szökik fel az antilope. — De hallga! — egyszerre mi hangok reszkettetik meg a levegőt, mintha az utolsó ítéletre szólító harsonák töltenék be a mindenséget!

Arabjaink egyszerre örömrivalgásban törnek ki és felkiáltanak, hogy „elefántok, elefántok!“.

Az erdő sűrűjéből távoli törtetés jelzi közeledésüket és nemsokára észreveszszük, hogy a folyószegélyből nagy, sötét alakok válnak ki és a vízbe mennek, ahol orrmányukat teleszíva szomjukat oltják és hátukat is meglocsolják.

Hónapokig jártuk az őserdő avarát, de elefántcsordákat látni soha sem volt szerencsénk. Ezt a szerencsét a karácsonyest hozta meg nekünk ünnepi ajándokul.

Az elefántok eloltva szomjukat és megfürödve, megfordultak és elhagyták a vizet. Felemelt orrmánnyal ügettek, száguldottak vissza az erdő felé; trombitájok újra megharsant, zúgott, viharzott mint az ércszavú tárogatók üdvözlő szózata, mintha a „magas menyekbe“ törő „hozsánna“ lett volna az őserdő nagy templomában a karácsony ünnepéhez; azután eltűntek, elnémultak megint.

Köröttünk az imént megrettent és elhallgatott esti dalosok most újra megszólalnak: czirpelnek, donganak, bonganak, zümmögnek, zengedeznek újra egész a késő éjszakáig. Sokszavú énekők lágy altató dalként lebeg az őserdő felett, mintha „békességet“ hirdetne „a Földön a jóakarátú emberek“.

P. J.

TÁRSULATI ÜGYEK.

Fegyzőkönyvi kivonatok a társulat üléseiről.

IX. VÁLASZTMÁNYI ÜLÉS.

1881, jan. 12-ikén.

Elnök: SZILY KÁLMÁN.

Titkár előterjeszti a közgyűlés napirendjét. — A napirend megállapíttatik.

Titkár felemlítve, hogy az alapszabályok értelmében a választmány köteles a közgyűlésnek a megválasztandó választmányi tagokra ajánlatot tenni, kéri a választmányt, tegyen erre nézve ajánlatot. — A választmány az ajánlatot megteszi, és a titkárságot megbízza, hogy az ajánlottak neveit nyoma ki s terjessze majdan a közgyűlés elé.

Br. Eötvös Loránd a physikai bizottság

részéről jelentést tesz a physikai pályázat eredményéről, melyből kitűnik, hogy a három pályamű közül kettő kiválik; egyik a tárgy teljes felkarolása és ügyes összeállítása, másik az anyagnak gondos, szakszerű és korrekt tárgyalása által. Ennek alapján a bizottság indítványozza, hogy a pályadíjat a választmány kétszerezze meg és a jelzett két munkát egyenként díjazza 300—300 frttal. — A választmány a physikai bizottság véleményét magáévá teszi és — tekin-

tettel a pénztár állására — elhatározza, hogy a közgyűlésnek a pályadíj megkészezését ajánlani fogja. A bírálók véleményes jelentése ily értelemben fog a közgyűlés elé terjesztetni.

Titkár jelenti, hogy a szerkesztő bizottság a múlt évi decz. 15-ikén ülést tartott, melyben elhatározta, hogy a választmányának a Közlöny terjedelmének megnagyobbítását ajánlja figyelmébe. A bizottság abban a nézetben van, hogy a Társulat kitűzött célját úgy közelíti meg legjobban, ha Közlönyét, mely tagjaihoz legszorosabban fűzi, minthogy immár anyagi ereje megengedi, bővebb tartalommal adja ki. E bővítés abból állana, hogy ha a szellemi támogatás a jelenlegi fokon marad, évenként, a téli hónapokra elosztva, mintegy 3 ívnyit nyerne a Közlöny terjedelmében.

Jelenti továbbá a bizottság üléséből, hogy a Közlöny szak-rovatainak vezetésére a következő urakat nyerte meg: Állattanra **K r i e s c h J.**, anthropológiára **T ö r ö k A.**, ásványtanra **K r e n n e r J.**, chemiára **W a r t h a V.**, csillagtan és meteorológiára **H e l l e r Á.**, élettanra **B a l o g h K.**, egészségtanra **R ó z s a h e g y i A.**, növénytanra **K l e i n Gy.** és természettanra **S z i l y K á l m á n t.** A rovatvezetők jónak látnák,

ha neveik a rovatok homlokán csak az első számban közöltetnének, azután pedig elhagyatnának, mivel a rovat élén álló név arra a tévedésre ad alkalmat, mintha a rovatban közölt czikkek mind a rovatvezetőktől erednének. — A választmány a bizottság nézetét magáévá teszi, ajánlatát helyesli és a szerkesztőséget megbizza, hogy jövőben e szeriut intézkedjék.

A könyvtárba a múlt vál. ülés óta közvetkező ajándékok érkeztek: 1. **Dr. F o d o r J ó z s e f,** Egészségtani kutatások a levegőt, talajt és vizet illetőleg, szerző ajándéka; 2. **Nic. v. K o n k o l y,** Beobachtungen am astrophysikalischen Observatorium zu Ó-Gyalla, II. Bd., szerző ajándéka; 3. **J. K n a v,** Anfangsgründe der Arithmetik, H. Umpfenbach, Algebra, Analytische Geometrie, Die Lehre von dem Gleichgewichte, Trigonometrie, Arithmetik u. Geometrie, Praktische Geometrie I II., **S c h m i d t F e r e n c z** úr ajándékai; 4. **Dr. L á n c z y G y u l a,** A faluközösség eredete, szerző ajándéka. — Köszönettel vétetnek.

Az új tagokul ajánlottak nevei felolvastattak és mindaunyan, számar 60-an megválasztattak; velők a tagok létszáma — a veszteségeket leszámítva — 5378-ra emelkedett, kik között 90 hölgy és 112 alapító tag van.

K Ö Z G Y Ű L É S

1881, jan. 19-ikén a m. t. Akadémia kis termében.

Elnök: **S Z I L Y K Á L M Á N.**

I.

Elnök üdvözlí a közgyűlést, melynek tagjai egybegyűltek, hogy az alapszabályok értelmében megtartandó évi gyűlésen számot kérjenek a tisztviselőktől a Társulat működéséről, anyagi és szellemi gyarapodásáról. A közgyűlést megnyitja.

Elnök azután előterjeszti a közgyűlés napirendjét, bemutatja a múlt évi közgyűlés hitelesített jegyzőkönyvét, a mai ülés jegyzőkönyvének vezetésére **P a s z l a v s z k y J ó z s e f** másodtitkár, hitelesítésére pedig **N i k l M i h á l y,** **D r. B e n e R u d o l f** és **D r. J a n n y G y u l a** urakat kéri fel.

Erre a tisztí jelentések következnek:

II.

T I T K Á R I J E L E N T É S.

— Fodor Józseftől. —

Tisztelt Közgyűlés.

Most egy éve elődöm, Társulatunk jelenlegi igen tisztelt Elnöke — a midőn II éven át viselt megtisztelő állását letette, igen szép és tanulságos beszédben eleven képét nyujtotta Társulatunk anyagi és szellemi állapotának. Láthattuk, mivé fejlődött az a *lelkésülés és tapintatosság* egyesült vezetése alatt.

Azóta, a lefolyt évben, a tagok bizo-

dalma engem helyezett arra az állásra, a melynek oly fontos és oly szép feladat jutott osztályrészeül Társulatunk kebelében. Legyen szabad röviden vázolnom ezt az évet Társulatunk életéből.

Magas célokra törő Társulatok életében egy év egy nap. S a midőn az év végén, Közgyűlésén egybeül, számot kívánvetni önnönmagával, hogy lássa: miként használta fel a drága időt?

Itéljenek.

Társulatunk a lefolyt évben 9 választmányi-, 6 szakülést és 10 népszerű estélyt tartott; vagyis összesen 25 gyűlést, számba nem véve a különböző bizottságoknak szűkebb körű üléseit.

A *Választmány üléseiben* beható tárgyalás alá vette azon nagyszámú ügyeket, melyek Társulatunk eleven beléletében felmerültek. Ezen tárgyalásoknak legfőbb mozzanatait tagtársaink Közlönyünk hasábjain mindenkor figyelemmel kísérhették, azért azoknak újból való felsorolásával nem kívánom a t. Közgyűlést fárasztani; csupán a napi érdekekkel bíró intézkedéseit kívánom röviden felemlíteni:

1. A Választmány megalakulása után azonnal megállapította az 1880. évre a

költségvetés előirányzatát. A mellékelt szám-
adásokból* meggyőződhetik kiki, hogy az
előirányzás gondos és alapos volt; meggyő-
ződhetik azonban arról is, hogy az év
eredménye az annak elején táplált remé-
nyeket felülhaladta. Bevételeink 898'26
forinttal haladták meg az előirányzott ösz-
szeget, míg a kiadás 1791'41 forinttal ma-
radt mögötte. A Forgó Tőke pénztári mara-
déka 3721'83 forintot tészén, a melyre nézve
a Választmány elrendelte, hogy 2000 forint
mint a Társulatnak további saját alapítványa
az alaptőkéhez csatoltassék, míg a megmaradó
1721'83 forint a következő év bevételi
számlájára irassék.

2. Társulatunk tagjai már régebben
érezték, hogy alapszabályaink hiányokkal,
fogyatkozásokkal bírnak, a melyek kikü-
szöbölése, helyettük a Társulat életébe s
munkálkodásába rendezettebb s állandóbb
viszonyokat beültető intézkedéseknek felvé-
tele egyre kívánatosabbnak tetszett. Vá-
lasztmányunk ezen közóhajtásnak megfele-
lendő, bizottságot nevezett ki az alapszabá-
lyoknak áttanulmányozására s a szükséges-
nek látszó intézkedéseknek javaslására. A
bizottság feladatának megfelelt; munkáját a
Választmány magáévé tette, és most e
Közgyűlésnek leendő feladata az ajánlott
módosítások felett akaratát kinyilatkoztatni.

3. Ez évben, mint a megelőzőkben a
Választmány egyik legfontosabb munká-
sága tudományos búvárkodásoknak megindí-
tására, a magyar természettudományi iro-
dalom élesztésére volt irányulva. Az Orszá-
gos Segélyből ez évre rendelkezésére állott
összegeből megbizta:

a) Dr. Janka Viktort: *A Bul-
kán-félszigeten észlelt növények leírásával, s
ezzel kapcsolatosan hazánk délkeleti flórájának
megvilágosításával*; s tiszteletdíjül 1000
forintot biztosított részére.

b) Megbizta Dr. Simkovics Lajost: *Erdély flórájára vonatkozó tanul-
mányok tételével, s az oda tartozó eddigi
adatok kritikai összeállításával*, mely munká-
ért 700 forintot tartott fenn számára.

c) Dr. Mika Károlyt a *Botrytis-
nem monografájának megírásával* bizta
meg, s tiszteletdíjül 300 forintot biztosított.

Megbizta a választmány továbbá d) Her-
man Ottót az állati életet s annak jelentő-
ségét a természetben tárgyaló nagyobb mun-
kának megírásával. E mű írói tiszteletdíját,
mintegy 1000 forintot, Semsey Andor
úr sajátjából felajánlotta. A Választmány nem
késlett a hazai tudományos munkálkodás
ezen buzgó pártfogójának, a kinek nemes
és áldozatkész támogatását már annyiszor
volt Társulatunknak alkalma tapasztalni,
ezen újabb adományáért legmelegebb kö-
szönetét kifejezni.

* V. ö. Term. Közl. 137. füz. 45. lap.

Természettudományi Közlöny. XIII. kötet. 1881.

e) Megbizta a Választmány Pethő
Gyulát a *péterváradai (Fruska-Góra)-
hegység krétakorszakbeli faunájának pala-
eontológiai megvilágosításával s monogra-
fiai leírásával*.

Ez volt t. Közgyűlés a mag, a mely-
nek elvetéséből Választmányunk aratást remé-
l a tudományos búvárkodás mezején.

Legyen szabad *Szakgyűléseink* műkö-
désére áttérnem. Az imént tárgyaltam tu-
dományos serkentésekkel rokon ezeknek a
feladata is. Előadásokat tartottak:

König Gyula az újabb geometria
irányáról a bonyolódottabb alakok viszo-
nyainak kutatásában, egyszersmind bemu-
tatva a műgyetem matematikai mintá-
gyűjteményét.

Dr. Wartha Vincze „A bor és
egyéb szeszes italok festésére és kezelésére
használt anyagokról“.

Dr. Ulbricht Rikárd nevében
Wartha Vincze adatokat terjesztett elő
a bor- és mustelemzés módszereihez.

Dr. Bókay Árpád a) kísérleti ada-
tokat terjeszt elő a tüdő idegeiről, b) érte-
kezett a bolygó-ideg és a tüdő sima izom-
elemeiről.

Dr. Borbás Vincze értekezett a
„Rosa reversa“-ról s egyéb florisztikai dol-
gokról.

Kriesch János két *Vipera ammo-
dytes*-t mutatott be.

Dr. Rózsahegyi Aladár a
temetőkről értekezett,

Ballagi János: A Hiller-féle viz-
kémlelő eszközről.

Tausz Ferencz bemutatta a kőze-
teknek mikroszkópai vizsgálatához szüksé-
ges csiszolásra szolgáló gépét.

Paszlavszky József „A rózsá-
gubics képződéséről“.

Fuchs Dávid a) „A tisztátalan
tejről, egészségi szempontból“, b) „A tej
vízzel való hamisításának kimutatásáról“.

Dr. Dezső Béla „A fumei tenger-
öböl szivacsairól“.

Dr. Rózsahegyi Aladár „A
levegő szénsavának meghatározásáról“.

Dr. Horváth Géza „A fillokszéra
elleni védekezés és az amerikai szőlőfajok“.

Paszlavszky József egy kiváló
nagy édesvízi szivacsot mutatott be.

Dr. Thanhoffer Lajos vízzel
elárasztható mikroszkóp-késéről szökött.

Dr. Iszlai József „A fogazatbeli
különbségekről az emberi nem főtípusainál“
értekezett, — és végre

Dr. Lengyel Béla a Crookes-féle
sugárzó anyagról.

Összesen 18 előadó értekezett 20 tárgy
felett.

Láthatjuk, hogy ez előterjesztésekben
fel volt ölelve a természettudományok min-

den ága; részt vettek azokban legjobbnévű tudósaink, úgy mint az ifjabb nemzedék buzgóbb s tehetségesebb tagjai. Az egyes ülések tárgyokban is gazdagok voltak, a mennyiben egy-egy szakülésre átlagban több mint három előterjesztés esett.

S az ülések látogatottsága?

Tisztelt Közgyűlés. A szakülések látogatottsága ellen — ha más társulatok hasonló célú üléseit vesszük az összehasonlításra irányadóul — alig lehet panaszkodnunk; a látogatottság tényleg nem gyér, és örvendetes gyarapodást mutat. De igen, van okunk önmagunkba szállásra, ha látjuk, hogy Magyarország szívében, vagy ne beszéljünk erről, hanem mondjuk: fejében még mindig igen kevés ember van, a ki a természettudományi *szakmunkálkodást* figyelemmel és érdekléssel kíséri. A természettudományok alaposabb ismeretének és művelésének elterjedéséről, meghonosodásáról ez nem beszél; csak arra int, hogy a *természettudományoknak* már nálunk is szép, és virágokkal diszlő fájának még nincsen elég *mélyre ható gyökere*.

A természettudományi *Estélyeken* követező tagtársaink tartottak előadásokat: Klein Gyula egy előadást tartott a virágok színéről;

Korányi Frigyes egy előadást az újabbkori kór- és gyógytan módszereiről;

Pulszky Ferencz egy előadást az ósrégészeti leletekről;

Janny Gyula egy előadást az újabbkori sebkezelésről;

Lóczy Lajos egy előadást Gróf Széchenyi Béla expedíciójáról Kхинában és a Tibet-Khinai határon.

De Gerando Attila egy előadásban a székelyföldön tett körútjáról értekezett;

Dezső Béla két előadást tartott a fumei tengeröböl állatvilágáról;

Schulek Vilmos két előadást „a nézésről munkálkodás közben“.

Összesen 8 előadó 10 estélyen értekezett. A népszerű estélyek kivívták a legszelebb és legműveltebb körök tetszését. Elég, ha bizonyításul a mindig zsúfolt előadási teremre hivatkozom.

Áttérek a Társulat működésének egy másik mezejére: *kiadványaira*.

Első sorban a szakközlönyünket kívánom felemlíteni. A *Természettudományi Közöny*-ből megjelent a 125—137. füzet, a szokott alakban és terjedelemben. A Szerkesztő-bizottság munkálkodásának javát arra fordítja, hogy ezen legfontosabb szellemi köteleke Társulatunknak a méltányos igényeket kielégíthesse. Ez okból nem fukarkodik a kiállításban sem, s a Választmány bealeggyezésével elhatározta, hogy — ha

ugyan a szellemi támogatás munkatársaink részéről oly örvendetes marad a minő jelenleg — időről-időre a lap terjedelmét növelni is fogja.

Szakközlönyünk jelenleg közel hatodfél ezer (5400) példányban jelenik meg havonként.

Közlönyünk után mindjárt a *tudományos irodalmat* kívánom figyelmükbe ajánlani, a mely Társulatunk kebelében fogamzik meg.

Ez évben kiadtuk Maderspach Livius: „Magyarország vasérczfekehelyei“ című 14 nagy quart-ivnyi munkáját, 14 térképpel s 79 ábrával a szöveg között. Társulatunk nem csupán tudományos szakkönyvet nyújtott e munkában a bányász szakkörök számára, de olyat, a mely a gyakorlat mezején is hasznos ígér. Maderspach Livius a bányavidékek nagy részét saját megfigyelései alapján írja le, a melyek számos eddig új adatot hoztak napvilágra. Másrészt hivatva van a munka a bányászati gyakorlattal foglalkozók (bányatulajdonosok, bányaművelők) számára vezérfonalat nyújtani, a rétegorozatok és közetek helyes felfogására és a vasérczfekehelyek további alapos tanulmányozására.

Elősegítettük ugyanez évben Dr. Örley László „Az Anguillulidák családjának monografiájá“-t képező munkájának kiadását, a melyet Társulatunk 1879-ben a Bugát-pályadíjjal jutalmazott. E mű a Természetrzaji füzetekben jelent meg, a melynek különlenyomatai — a Társulatunkkal csereviszonyban álló külföldi társulatoknak megküldhetésre — rendelkezésünkre állottak.

Hogy mennyire eltalálta Társulatunk a szükség égető voltát, a midőn Herman Ottó-nak „*Fillokszéva*“ című népszerű felvilágosító értekezését közrebocsátotta, azt bizonyítja, hogy ez évben *második kiadás* vált belőle szükségessé, a melyet 5000 példányban bocsátottunk ki. A mennyire sajnós az indító ok közgazdasági viszonyaink szempontjából, annyira örvendetes az irodalmi jelenség, hogy ezen oktató kiadványunk alig egy év leforgása alatt 15,000 példányban ment szét a magyar olvasó közönség kezeihez.

Sajtó alá rendeztük ugyanez évben Hazslinszky Frigyes-nak „Magyarország mohai és zuzmói“ című munkáját; továbbá

Schenzl Guidó-nak: „Adalékok Magyarország földmágnességi viszonyainak ismeretéhez“ című terjedelmes és tudós munkáját, a mely a Választmány határozata értelmében kolumnásan magyarul és németül nyomtattatik.

Sajtó alá rendeztük végre Kósutány Tamás, a magyar dohányok hamújának elemzéséről szóló, szintén terjedelmes

munkáját, a mely hasonlóképen magyarul és németül, kolumnásan fog megjelenni.

De még több örvendeteset van módomban előterjeszteni. Az a serkentés, a melyet Társulatunk a szakbúvárkodásra gyakorol, egyre több gyümölcsét látja megérni ezen munkálkodásnak. Ez évben többen, a kik korábbi esztendőben nyertek megbízatásokat, bejelentették munkáiknak befejezését. Így Entz Géza, kolozsvári egyetemi tanár, a ki a legapróbb szervezeteket, az életbúvárt és orvost, az egész világ természetudósait jelenleg legélelnebben foglalkoztató „*protozoákat*” tárgyaló munkájának nagy részét egy terjedelmes kötet kéziratban már be is küldötte; továbbá Csánády és Plósz tanárok, kiknek a balatonvidéki borok kémiai elemzését s egyéb fontos borászati gyakorlati kérdést tárgyaló művök szintén a befejezést elérte.

A folyó évre ígérték még munkáiknak beküldését: Krenner József Sándor, a ki Magyarország fémének és érczeinek leírását nyújtja; Mocsáry Sándor, a ki a Magyarországi levél- és fadarázsok monografiáját írja meg; Schenzl Guidó és Gruber Lajos, csillagászati és mágnességi helymeghatározásokra szolgáló kézikönyvüket, — Inkey Béla, a ki a Nagyági bányaterület geológiai s bányászati leírásával bizatott meg, és Tömösváry Ödön, a ki a Myriapodák boncz- és élettanát írja le szakmonografiájában.

Látva mindezeket, kételkedhetik-e még valaki, hogy természetudósaink tudnak és akarnak is teremteni; csak legyen a ki holt betűiket megeleveníti.

A természetudományi szakmunkásság tehát — hála ezért első sorban a magyar törvényhozásnak, a mely felvilágosodott gondolkodásában az arra szükséges költséget évenként nagylelkűen megadja, s köszönet Trefort Ágoston közoktatási miniszterünknek, a ki a tudományos haladás ezen fontos ügyét melegen lelken viseli — ez a szakmunkásság élénkül.

De szükség is van élénkülésére! Szükség van arra, hogy a tudományosság nagyobb körben és mélyebben hasson be nemzetünk életébe, hacsak utólréhetetlenül elmaradni nem akarunk a művelt nemzetek szellemi versenyében. Mert, hogy a komoly tudományosság, az alapos tanulmányozás és ismeretszerzés vágya még mindig nem hatott be elég mélyen hazánk művelt köreibé, sőt nem eléggé még azon hivatottak kebelébe sem, kiknek feladata a nemzet ifjúságát, jövőjét a művelődés előcsarnokába bevezetni: azt sajnos látjuk akkor, ha figyelemmel vagyunk arra, nem hogy hányan vesznek részt a tudományos búvárkodások irodalmi terén — mert hisz erre mindnyájan, sokan nincsenek is hivatva, — de, hogy

hányan kívánják hasznát venni a komolyabb, tudományos kiadványoknak, hányan keresnek ezekben szellemi gazdagodást. Ezeknek a munkáknak ma még alig van olvasóköri széles Magyarországon.

Fekete folt ez egünkön, a melyet jól megláthatunk. És örvendetes dolog, hogy ott már a foltokat kivehetjük. Hisz csak nemrég ez is lehetetlen volt még: mert egész égboltozatunk, a tudományosság ege sötét vala, a melyen kivétel volt a világosság sugara. Annyira vagyunk most már, hogy a felderülő égen a még sötétlő foltokat vizsgálhatjuk s felismerhetjük; ez a *felismerés* az első feltétel az orvoslás sikerére.

Sikerülni fog-e ezt a nagy hiányt is elhárítani? a *komoly tudománykedvelés* számára meg fogjuk-e szerezni mindazokat, kiket a nemesebb ösztön, vagy legalább kiket a kötelesség jelölt ki annak részeiseivé? És hogyan? Mindez a jövő titka; de bizodalمام erős, hogy ez a Társulat, a melynek intézői s minden egyes tagja oly lelkesülten vívták eddig a Természettudományok népszerűsítésének, a hazai felvilágosodás és közművelődésnek harcát; azok a kik oly példátlan sikerrel szereztek ezer és újra ezer olvasót még oly népszerű természetudományi művek számára is, a melyek a legmagasabb igények, a legműveltebb felfogás számára voltak a világirodalomban kijelölve — mint a Könyvkiadó Vállalatunknak világhírű munkái — azok a férfiak módokat, eszközöket, fegyvert fognak találni azon fekete foltok elűzésére is. *Tudni fogják megszerezni a természetudományok számára a mélyebb és éltető gyökereket is.*

Kiadványaink harmadik csoportjára térek: a *Népszerű Természettudományi Előadások Gyűjteményére*. Ezen Vállalatunkban a lefolyt évben 6 (20—25-ik) füzet jelent meg; u. m.:

Schuller Alajos: „A levegőről és folyóssá tételéről“.

Klein Gyula: „A virágok színeről“.

Korányi Frigyes: „Az újabbkori kór és gyógytan módszereiről“.

Lóczy Lajos: „Gróf Széchenyi Béla expedíciójáról“.

Janny Gyula: „Az újabbkori sebezéletről“.

Dezső Béla: „A fumei tengeröböl állatvilágáról“.

Sajtó alá van rendezve kettő; ú. m.:

De Gerando Attila: „Két hét a Székelyföldön“.

Schulek Vilmos: „A nézésről munkálkodás közben“.

Ezen füzetek feladata az volt, hogy a természetudományi estélyeken előadott tudományismertető értekezéseket azok számára is élvezhetőkké és felhasználhatókká tegyék,

a kik az előadásokon nem jelenhetnek meg. Ezen feladatuknak meg is feleltek, de nem oly mértékben, a mint azt az ügy érdekében mindnyájan óhajtottuk.

A választmány, hogy e füzeteknek nagyobb, gyümölcsözőbb elterjedést szerezhesen, elhatározta, hogy e füzetek a jövőben lényegesen olcsóbbak legyenek, — s mint-hogy továbbá ezen évvel e kiadványoknak harmadik kötete betelt, elrendelte azt is, hogy ezután minden évben egy-egy kötet jelenjen meg belőlök.

Kiadványaink negyedik csoportjának, a *Könyvkiadó Vállalatnak* harmadik ciklusát zártuk le ez évvel. A munkák kiadásánál előre nem látott nehézségek merültek fel, a melyek késleltették az illetmények kiállítását. Sikerült azonban a nehézségeknek legnagyobbbrészét ideje korán leküzdeni, úgy hogy az év letelte előtt Reclus-nek eléggé nem dicsérhető szép, és megbecsülhetetlenül nemes gondolkodású művét befejezve s Erisman-nak „*Népszerű Egészségtanát*“ szétküldhettük aláíróinknak.

Szomorú közegészségi viszonyaink között, hogy mily fontos utóbbi tanulságos és élvezetes nyelven kibocsájtott munkának elterjedése, alig kell bizonyítgatnom. A természet törvényeinek ismerete sehol sem fizet busásabban, mint ha ez ismereteket legdrágább kincsünk: *egészségünk*, legnagyobb nemzeti vagyónunk: *közegészség-ügyünk* oltalmazhatására, javíthatására gyűjtöttük.

Csak azt kívánom idevonatkozólag még megjegyezni, hogy államférfiai mély belátásának adta jelét közoktatásügyünk vezetője, a midőn ezen munkából 500 példányt átvett Társulatunktól, hogy azokat a tanítóosztályban szétosztassa. Bizonyára alig lehetnek kezek, a melyek közt az egészségtannak hasznos és üdvös igéi inkább testté válhatnak, mint az övéikben.

Könyvkiadó vállalatunk harmadik ciklusában még Topinard *Anthropológiáját* fogjuk az aláíróknak nyújtani.

A munka fordítása kész, nagy része ki is van szedve, s a szükséges ábrák készen állanak. A legrövidebb idő alatt ez a munka is szét fog küldetni.

Igen óhajtanék a letelt harmadik ciklus anyagi eredményeiről is szólni, azonban a számadásokat még nem zárhattuk le; azért most csak annyit jelezhetek, hogy Társulatunknak ezen ciklusból is nem hogy kára nem lesz, de sőt tiszta nyereségre várhat. Ki remélte volna, hogy egy oly munka, minő Reclus „*Föld*“-je, a melynek számos ábrái, finoman metszett műmellékletei, egész kiállítására egy világirodalom kiadásának díszére válnék, hogy ez a munka megjelenhet magyarul, meg egy társulat kiadásában, a mely nem élhet az ajánlás és hir-

detés azon eszközeivel, melyek a magánkiadónak legsikeresebb támogatói.

Világos jel ez megint, hogy hazánk népességénél a *népszerű természettudományi munkák* tág olvasókört hódítottak meg maguknak. S ez a kör egyre s örvendtesen szélesbedik; mert míg Könyvkiadó Vállalatunk első ciklusának 1200 aláírója volt, a második már 1500, sőt a harmadik 1800 aláíróval dicsekedhetett. Alig hinné az ember, ha hiteles számokban nem állana előttünk, hogy ezen Vállalatunk lefolyt három ciklusa 530 nyomtatott ivnyi válogatott olvasmányt, 1270 rajzzal, juttat a magyar olvasó közönség kezeibe. Nemzetünk művelődéstörténetében a legörvendetesebb jelenségeknek egyike ez.

A Könyvkiadó Vállalat harmadik ciklusát lezárva, önmagának, s meg vagyok győződve, hogy egész Társulatunknak érzését tolmácsolom, ha a Magyar Tud. Akadémiának, a mely ezen vállalatunkat anyagilag támogatja, s ez által az aláírási díjnak mérsékelt voltát lehetővé teszi, a legmelegebb köszönetet kifejezem.

Társulatunk kiadványainak ez áttekintése után nem érdekelten sommázni az iverk számát, melyek ez évben kebelünkéből a nyilvánosságba bocsáttattak. Számba nem véve az apróbb nyomtatványokat, a kiadott iverk összege 132-re rüg, s ezekhez 43 műlap, 380 ábra — összesen 423 illusztráló rajz volt mellékelve.

Engedjék, hogy Társulatunk tagjainak létszámáról, ez iránybani gyarapodásunkról, számot adjak. A mult Közgyűlés óta úgy az örökítő mint a rendes tagok száma ismét növekedett. Alapítványt tettek:

Kosutány Tamás, M.-Ovárott . . .	60	frttal,
Korányi Frigyes, Budapesten . . .	100	”
De Gerando Attila, Párizsban . . .	60	”
Miháلكovics Géza, Budapesten . . .	100	”
Fodor József, Budapesten . . .	100	”
Schulek Vilmos, „ . . .	100	”
Takács János, „ . . .	100	”

összesen 7-en, 620 forinttal. Ezekon kívül Társulatunk maga a mult Közgyűlés óta 3981-29 frttal növelte az alapítványokat, úgy hogy *Alapítványi Tőkénk* mai napon készpénzben 127-21 frtot, értékpapirokban 39675 frtot és kötvényekben 1135 frtot térszen, vagyis kerekszámban 4764 frttal többet, mint a mult közgyűlés napján.

A rendes tagok sorába a Választmány a lefolyt évben 364 új tagot választott meg.

Ezekkel szemközt veszteségeink is vannak. Legsajnálatosabb az a veszteség, a melyet a halál okoz tagjaink sorában. A mult közgyűlés óta ezen fájdalmas okból megfosztattunk 53 tagtól. Elvesztettük köztöttük Csengerly Antalt, Társulatunknak örökítő tagját, a ki az ötvenes években több esztendőn keresztül Választmá-

nyunknak tagja is volt, s a kiért az egész nemzettel együtt mi is gyászoltunk. Társulatunkból kilépés, s a tagok sorából kitörés által elveszítettünk 187 tagot. Ezek után *Társulatunk tagjainak létszáma* a mai Közgyűlés alkalmával 5380, kik között 112 *alapító tag, és 90 hölgy van.*

A Társulat gyarapodásának egyéb anyagi és szellemi eszközeiről — a pénztári eredményről s a könyvtárról — tisztársaim azonnal elő fogják adni részletes jelentéseiket, úgy hogy most már bezáró szavaimra térhetek.

Tisztelt Közgyűlés. A talán kissé farsztóvá vált körültekintés úgy hiszem elég világos képet nyújthatott mindnyájunknak Társulatunk a lefolyt évben viselt élete és működése felől. És most látva, megismerve ezt az életet és működést csak az az óhaj-tásom, hogy mi is elmondhassuk: *hogy ezt az évet, Társulatunk fejlődésében ezt a le-telt napot nem veszítettük el.*

III.

PÉNZTÁRNOKI JELENTÉS.

— Leutner Károlytól. —

Tisztelt Közgyűlés!

Mielőtt tisztennek megfelelőleg a társulat vagyonállapotát és a választmánynak az anyagi téren a mult évben kifejtett tevékenységét esetelném: szükségesnek vélem a tisztelt Közgyűlés figyelmét azon körülményekre irányozni, melyek némely évben igen szembeszökőleg változtató befolyás gyakorolnak az évi számadás bevételi és kiadási összegeire.

A társulatnak két egymástól elkülönített vállalata van. ú. m. a könyvkiadó és a füzetes vállalat. Ezek évdíjai utólag, nagyobbára csak a vállalat egészbeni avagy részbeni befejezése után kerülnek a pénztárba. S miután eme vállalatok egészbeni avagy részbeni lebonyolítása egy évnél több időt igényel, azok bevételei és kiadásai nem oszlnak meg aránylagosan az egyes pénztári évek között, hanem lebonyolításuk évében feltűnőleg megváltoztatják a pénztári számadás némely tételeit, valamint az egész pénztári forgalom összegét is.

Ebből kitűnik, hogy csupán két év eredményeinek összehasonlítása nem nyújt elegendő támaszpontot a társulat állapotának és fejlődésének fináncziális szempontból való megítélhetésére, s hogy e célra legalább is három év adatait kellene összehasonlítani.

Mínthogy ezt már 1879. évi jelentésemben megkísérlettem, ez alkalommal csakis az 1880-dik év eredményeinek rövid előadására szorítkozom.

Az 1880-dik évi pénzforgalom összes bevétele 58,817 frt. 87 kr., mely összegben az 1879. évi bevétellel szemben, 7488 frt. 98 krnyi látszólagos apadás mutatkozik. —

Ez leginkább onnan ered, hogy 1879-ben a könyvkiadó Vállalat III. ciklusa I-ső és 2-ik, azaz két évének évdíjai folytak be, míg 1880-ban csupán a harmadik év évdíjai s még azok sem teljesen lettek befizetve. — Minélfogva az 1879-diki bevétel egyedül e czimen 8059 frt. 23 krral volt nagyobb az 1880-ikinál.

Az *alaptőke* 1880. évi decz. 31-ikén készpénzben, értékpapirokban és kötvényekben összesen 38,846 frt. 61 kr. volt. Ezen összegnek, az 1879. év végével kimutatott állapottal (32,618 frt. 75 kr.) való összehasonlításából kitűnik, hogy ez évben 6227 frt. 96 kr., illetőleg 19%-nyi emelkedés mutatkozik.

A *forgó tőke* 1880. évi összes bevétele 23,024 frt. 90 kr., mely 223 frt. 8 krral kevesebb az 1879. évinél.

Ezen különbözet oka azon körülményben rejlik, hogy 1879-ben a könyvkiadó vállalat III. ciklusának két évi díjaival együtt *nemtagoktól* két évi, 1880-ban pedig csak egy évi közlönydíj folyt be; továbbá hogy a *füzetes vállalat* III. kötete 1880-ban nem készülhetvén el annak díjai nagyobbára 1881-ben fognak bevételeztetni.

Megemlítendőnek vélem itt, hogy a mult évi december 31-ikén volt 5257 tagból álló létszám 86.6%-a fizette le az évdíjakat.

A *forgó tőke összes kiadása* 1880-ban 23,650 frt. 33 kr. — Ha ebből az alapítványi rovatra írt 4150 frtot levonjuk: az összes tiszta kiadás voltaképen 19,500 frt. 33 krt. tesz.

Ez oly örvendetes jelenség, melyet el nem hallgathatok, mivel arról tanúskodik, hogy az évek óta gyakorolt takarékosági rendszer a lefolyt évben is érvényesült, mi egyébiránt az *előirányzott* és a *tényleges* kiadási tételek összehasonlításából még inkább kiderül.

Az „*Országos érdeklő kutatások és közlemények*“ számlája 11,902 frt. 69 kr. bevételt és 6027 frt. 10 kr. kiadást tartalmaz. Az 1881. év javára átírandó összeg tehát 5875 frt. 59 krra rúg.

A *Könyvkiadó Vállalat I-ső ciklusának* 1880. évi tiszta bevétele, 229 frt. 28 kr. az alaptőkéhez csatoltatott, mely tehát az I-ső ciklus eddigi bevételeiből összesen 4568 frt. 27 krral gyarapodott.

Ugyanazon vállalat *II-dik ciklusának* 1880. évi tiszta bevétele 269 frt. 47 kr. szintén alapítványul iratott át, mi által az alaptőke e forrásból 1880. év végéig összesen 1979 frt. 51 krral gyarapodott.

A *III-dik ciklus* 1880. évi

bevétele	13252 frt. 48 kr.
összes kiadása	6582 „ 72 „
1881-re tehát.	6669 frt. 76 kr.
iratott át.	

Ezen maradvány és a még befolyandó évdíjak összegéből egész bizonyossággal fedezhetőek lesznek a III. ciklusnak még ki nem fizetett költségei, habár e ciklusban oly művek adtak ki, melyek nagyszámú

műmellékletei rendkívül nagy kiadásokat okoztak.

A társulat összes vagyona 1880. év végével készpénzben, értékpapirokban és kötvényekben 42,568 frt. 44 kr. volt.

* * *

A KIR. MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT PÉNZTÁRÁNAK ÁLLÁSA 1880 VÉGÉN.

I.

PÉNZTÁRI EGYBEVETÉS 1880-IK ÉVI DECZEMBERHÓ 31-IKÉN.

B e v é t e l :

1. Az 1879-ik évről maradt <i>takarékpénztári betételek</i>	13600 frt. — kr.		
2. Az 1879-ik évről maradt <i>készpénz</i>	1209 „ 68 „	14809 frt. 68 kr.	
3. Az 1880-ban befolyt <i>alapítványok és örökítő tagdíjak</i>	520 „ — „		
4. Az „Első hazai takarékpénztár“ 1871—1873 évi adománya a forgó tőkéből <i>alapítványul</i> iratott	300 „ — „		
5. A forgó tőke 1879-iki tiszta bevételéből tett <i>alapítvány</i>	2700 „ — „		
6. A forgó tőke 1880. évi bevételeinek 5%-a <i>alapítványul</i> iratott	1150 „ — „		
7. Johnson „Hogy nő a vetés“ és „Miből lesz a termés“ című munkák olcsó kiadásából 1879-ben eladott példányoknak ára <i>alapítványul</i> iratott	332 „ 24 „		
8. A könyvkiadó vállalat I-ső ciklusának az 1880-ik évi tiszta bevételeiből tett <i>alapítvány</i> .	229 „ 58 „		
9. A könyvkiadó vállalat II-ik ciklusának az 1880. évi tiszta bevételéből tett <i>alapítvány</i> .	269 „ 47 „	5501 frt. 29 kr.	
10. A <i>forgó tőkének</i> 1880-ik évi összes bevétele		23024 „ 90 „	
11. Az „ <i>országos érdekű kutatások és közlemények</i> “ 1880-ik évi összes bevétele		5000 „ — „	
12. A <i>könyvkiadó vállalat</i> I-ső ciklusának 1880-ik évi összes bevétele	303 „ 50 „		
13. A <i>könyvkiadó vállalat</i> II-ik ciklusának 1880-ik évi összes bevétele	317 „ — „		
14. A <i>könyvkiadó vállalat</i> III-ik ciklusának 1880-ik évi összes bevétele	9861 „ 50 „	10482 „ — „	
Bevételek főösszege.		58817 „ 87 „	

K i a d á s :

1. A készpénzbeli <i>alapítványoktól</i> vásárolt állampapírokra	5633 frt. 43 kr.		
2. A forgó tőke számlájában kimutatott összes kiadás	23650 „ 33 „		
3. Az „ <i>országos érdekű kutatások és közlemények</i> “ számlájában kimutatott összes kiadás	6027 „ 10 „		
4. A <i>könyvkiadó vállalat</i> I-ső ciklusának számlájában kimutatott összes kiadás	303 „ 50 „		
5. A <i>könyvkiadó vállalat</i> II-ik ciklusának számlájában kimutatott összes kiadás	317 „ — „		
6. A <i>könyvkiadó vállalat</i> III-ik ciklusának számlájában kimutatott összes kiadás	6582 „ 72 „	42514 frt. 08 kr.	
7. A <i>takarékpénztárban</i> elhelyezett készpénz		16200 „ — „	
8. Az 1881-re átvendő <i>pénztári maradvány</i>		103 „ 79 „	
Kiadások főösszege		58817 „ 87 „	

II.

ALAPÍTVÁNYOK SZÁMLÁJA.

	B e v é t e l :		
	Készpénz:	Értékpapir:	Kötvények:
1. Az 1879-ik évről áthozatott	168 frt. 75 kr.	31315 frt. — kr.	1135 frt. — kr.
2. Az 1880-ik évben befolyt alapítványok és örökítő tagdíjak	520 " — "	300 " — "	— " — "
3. A forgó tőkéből alapítványul iratott:			
I. Az 1879-ik évi bevételi többletből:			
a) Az <i>Első hazai takarékpénztár</i> nevére az 1871-, 1872- és 1873-ik évben ajándékozott összeg	300 " — "	— " — "	— " — "
b) A társulat saját alapítványaul	2700 " — "	— " — "	— " — "
II. Az 1880-iki forgó tőke 5%-a kerekszámában	1150 " — "	— " — "	— " — "
III. Johnson „Hogy nő a vetés“ és „Miből lesz a termés“ című munkák olcsó kiadásából befolyt összeg	332 " 24 "	— " — "	— " — "
4. A könyvkiadó vállalat I-ső ciklusának 1880. évi tisztá bevételeiből tett alapítvány	229 " 58 "	— " — "	— " — "
5. A könyvkiadó vállalat II-ik ciklusának 1880. évi tisztá bevételeiből tett alapítvány	269 " 47 "	— " — "	— " — "
6. Vásárolt állampapir	— " — "	6460 " — "	— " — "
Összes bevétel	5670 " 04 "	38075 " — "	1135 " — "

K i a d á s :

	K i a d á s :		
	Készpénz:	Értékpapir:	Kötvények:
1. Állampapírok vételére	5633 frt. 43 kr.	400 frt. — kr.	— frt. — kr.
Az összes bevételből	5670 " 04 "	38075 " — "	1135 " — "
Levonván a kiadást	5633 " 43 "	400 " — "	— " — "
Marad mint tényleges alap-tőke 1880 végén	36 " 61 "	37675 " — "	1135 " — "

III.

FORGÓ TŐKE SZÁMLÁJA.

B e v é t e l :

1. Az 1879-ik évről maradt pénzkészlet		4347 frt. 26 kr.
2. Alapítványi és takarékpénztári kamatok	2432 frt. 20 kr.	
3. Oklevelek díja	734 " — "	
4. Helybeli tagok évdíjai	4106 " — "	
5. Vidéki tagok évdíjai	10754 " 75 "	
6. Helybeli tagok évdij-hátralékai	120 " — "	
7. Vidéki tagok évdij-hátralékai	453 " 50 "	
8. Az 1881-ik évre előre fizetett tagdíjak	402 " — "	
9. Előfizetés és a Közlöny értékesítéséből	845 " 50 "	
10. Könyvek és kisebb kiadványok értékesítéséből	933 " 69 "	
11. A Népszerű Természettudományi Előadások füzetek eladásából	305 " 86 "	
12. Vegyesek	1 " 96 "	
13. Visszafizetett postadíj	8 " 80 "	
14. Hirdetésekből	1926 " 64 "	23024 frt. 90 kr.
Összes bevétel		27372 " 16 "

K i a d á s :

1. A „Természettudományi Közlöny“ kiállítására	6620	frt. 16	kr.
2. Népszerű előadásokra	612	”	— ”
3. A Népszerű Természettudományi Előadások fü-			
zeteinek kiállítására	713	”	69 ”
4. Könyvtárra	1989	”	85 ”
5. Oklevelek kiállítására	183	”	80 ”
6. Kisebb nyomtatványokra	248	”	78 ”
7. Irodai költségekre	110	”	14 ”
8. Póztai költségekre	278	”	26 ”
9. Lakásbérrre	1515	”	— ”
10. Bútorokra és eszközökre	77	”	85 ”
11. Fűtésre és világításra	432	”	91 ”
12. Tiszti díjazásra	3544	”	73 ”
13. Szolgák fizetésére	1438	”	20 ”
14. Vegyesre	239	”	94 ”
15. A hirdető melléklet kiállítására és kezelési			
költségeire	1216	”	74 ”
16. Rendkívüli kiadások	278	”	28 ”
17. Az 1879-ik évi maradékból alapítványul iratott	3000	”	— ”
18. A forgó tőke 1880. évi 23024 frt. 90 krnyi			
bevételének 5%-a a kezelési szabályzat értel-			
mében az alaptőkéhez iratott	1150	”	— ”
			23650 frt. 33 kr.
<i>1881-re átvendő pénakészlet . . . . .</i>			3721 ” 83 ”

IV.

ORSZÁGOS ÉRDEKŰ KUTATÁSOK ÉS KÖZLEMÉNYEK SZÁMLÁJA.

B e v é t e l :

1. Az 1879-dik évi maradvány	6902	frt. 69	kr.
2. Az országgyűlés által az 1880-ik évre megszavazott segély	4000	”	— ”
3. A „Nehézségi gyorsulás“ című munkára fölvelt előleg a megbízott			
által visszafiztetett	400	”	— ”
4. Báró Eötvös Loránd adománya	100	”	— ”
5. Semsey Andor úr „Az állatélet jelentősége a természetben“ című			
munka pályadíjára előleg fejében	500	”	— ”
Összes bevétel	11902	”	69 ”

K i a d á s :

1. Maderspach „Magyarország vasércz-fekhelyei“ című munka raj-			
zainak kiállítására	142	frt. 30	kr.
2. A fentebbi munkához tartozó 14 könyomatú tábláért	400	”	— ”
3. 5000 drb. színes tábláért a „Fillokszéra“ című munkához	90	”	— ”
4. Herman Ottó úrnak a „Fillokszéra“ című munkájának II-ik ki-			
adása után járó tiszteletdíjúl	35	”	— ”
5. A „Fillokszéra“ című munka II-ik kiadásának nyomtatásáért	202	”	50 ”
6. Kosutány Tamás úrnak „Magyarország jellemzőbb dohányainak			
chemiai és növényélettani vizsgálata“ című munkája II-ik ré-			
szének tiszteletdíjái	1000	”	— ”
7. Dr. Dezső Béla úrnak a „Magyar tengerparti szivacsok boncz-, szö-			
vet- és fejlődéstana“ című munkája tiszteletdíja fejében	500	”	— ”
8. Az „Anguillulidák monografiája“ (Örley László pályanyertes műve)			
című munka kiadásának segélyezésére	200	”	— ”
9. Pethő Gyulának a „Fruska-Gora-hegység krétakorszakbeli faunája“			
című munkának tiszteletdíja fejében	200	”	— ”
10. Maderspach „Magyarország vasércz-fekhelyei“ című munka nyom-			
tatásáért	506	”	20 ”
11. Dr. Schenzl Guidó úrnak „Adalékok Magyarország földmágnesség			
viszonyainak ismeretéhez“ című munka tiszteletdíja fejében	1500	”	— ”
Átvitel :	4776	”	— ”

	Áthozat :	4776	frt.	—	kr.
12. Dr. Simkovics Lajos úrnak „Erdély flórájára“ vonatkozó kutatásokra előlegül		300	"	—	"
13. Könyvkötőnek Maderspach „Magyarország vasérczfekehelyei“ című munka befűzéseért		32	"	10	"
14. Dr. Dezső Béla úrnak a szivacsokról szóló munkája tiszteletdíjából előlegül		369	"	—	"
15. A Blankenhorn-féle fillokszéra-praeeparátumok megszerzésére		50	"	—	"
16. Herman Ottó úrnak az „Állatélet jelentősége a természetben“ című munka tiszteletdíjával a Semsey úr adományából		500	"	—	"
Összes kiadás		6027	"	10	"
1881-re átvendő pénzkészlet		5875	"	59	"

V.

KÖNYVKIADÓ VÁLLALAT.

1) *A I-ső ciklus (1872—74) számlája 1880-ban.*

B e v é t e l :

1. Az 1880-ik évi összes bevétel	303	frt.	50	kr.
----------------------------------	-----	------	----	-----

K i a d á s :

1. Tiszti díjazásokra	45	frt.	52	kr.
2. Bekötésre	28	"	40	"
3. Alapítványul átíratott	229	"	58	"
	303	"	50	"

2) *A II-ik ciklus (1875—77) számlája 1880-ban.*

B e v é t e l :

Az 1880-ik évi összes bevétel	317	"	—	"
-------------------------------	-----	---	---	---

K i a d á s :

1. Tiszti díjazásra	47	"	53	"
2. Alapítványhoz átíratott	269	"	47	"
	317	"	—	"

3) *A III-ik ciklus (1878—80) számlája 1880-ban.*

B e v é t e l :

1. Az 1879-ik évi pénztári maradvány	3390	frt.	98	kr.
2. A m tud. akademiától a vállalat segélyezésére 1880-ban	2000	"	—	"
3. Az 1880-ik évben befizetett évdíjak	6719	"	—	"
4. Az 1880-ik évben befizetett kötésdíjak	1142	"	50	"
	13252	frt.	48	kr.

K i a d á s :

1. Fordítói és revisori tiszteletdíjakra	1941	frt.	—	kr.
2. Műmellékletekre és rajzokra	130	"	92	"
3. Nyomatási költségek	1636	"	98	"
4. Bekötési költségek	686	"	40	"
5. Kisebb nyomtatványok, szállítás és vegyesek	702	"	59	"
6. Tiszti díjazásra	1004	"	83	"
7. Szolga fizetés	480	"	—	"
1881-ik évre átvendő pénzkészlet	6669	"	76	"

VI.

ÖSSZESÍTETT VAGYON-KIMUTATÁS.

a) A l a p t ő k e :

1. Értékpapírok névleges értéke	37675	frt. — kr.
2. Kötelezvényekben	1135	" — "
3. Készpénzben	36	" 61 " 38846
		frt. 61 kr.

b) F o r g ó t ő k e :

1. A bevételi többlet 1880. végén	3721	frt. 83 kr.
Összes tiszta vagyon készpénzben, értékpapírokban és kötvé- nyekben az 1880. év végével	42568	" 44 "
Összehasonlítva az 1879 végén kimutatott tiszta vagyonnal	36966	" 01 "
Az 1880-ik évi vagyonszaporodás	5602	" 43 "

(Az itt kimutatott tiszta vagyon összegén, 42568 frt. 44 kron felül, rendelkezik a *könyvkiadó vállalat* 6669 frt. 76 kr. készlettel s az „országios érdeklő kutatások és közlemények számlája“ 5875 frt. 59 kr. készpénzzel.)

Kelt Budapesten, 1880-ik évi december 31-ikén.

LEUTNER KÁROLY,

pénztárnok.

*A választmány részéről kiküldött szám-
és pénztárvizsgáló bizottság:*

DR. LENGYEL BÉLA, s. k.

DR. RÓZSAHEGYI ALADÁR, s. k.

*A közgyűlés részéről kiküldött szám- és
pénztárvizsgáló bizottság:*

EGRESY REZSŐ, s. k., GHYCY GÉZA, s. k.

SOMOGYI RUDOLF, s. k.

IV.

KÖNYVTÁRNOKI JELENTÉS.

— Heller Ágosttól. —

Tisztelt Közgyűlés!

Utolsó jelentésem óta társulatunk könyvtárában nem fordult elő semmi, a mi különös felemlítést igényelne. Csendes fejlődésében ez évben is iparkodott — a menyire ezt a rendelkezésre álló pénzüsszeg megengedte — a társulati tagok igényeinek megfelelni. A vétel útján szerzett könyvekben kívül még a velünk közleménycserében álló tudományos társulatok küldeményei, valamint számos ajándék ez évben is gyarapították a könyvtárt. Társulatunk jelenleg 136, nagyjából külföldi tudományos társulatnak küldi hazánk természeti viszonyaira vonatkozó kiadványait és ezen társulatok viszont gazdagítják könyvtárunkat jó részben nagyon becses közleményeikkel. A lefolyt évben 11 tudományos társulat indította meg a kiadványcserét.

Mint kiváló könyvajándék ez évben felemlítendő az a — nagyjából botanikai művekből álló — könyvgyűjtemény, melyet Kovács Ernő úr, társulatunk tagja, ajándékozott könyvtárunknak.

A könyvtár az elmúlt év utolsó napján állott 5758 munkából, tehát 251 munkával több, mint a múlt 1879-ik év végén, miáltal az egész könyvtár műveinek száma 44 százalékkal növekedik.

A lefolyt évben teljesen elkészült a könyvtárnak második czédula-katalógusa is, úgy hogy most a meglévő művek vagy az *abc*-rendben levő általános, vagy a szakok szerint beosztott katalógus szerint található meg, a mi a könyvtár rendbentartását nagy mértékben elősegíti.

A könyvtár olvasó-termében a múlt évben 84 tudományos folyóirat és szemle volt használatra kitéve.

A könyvtárt használta 202 társulati tag, kik 1299 munkát kölcsönöztek ki házi használatra. Ezen számban nem foglaltatnak azon olvasók, kik az olvasó-teremben használtak valamely művet.

Végül még felemlítendőnek tartom, hogy a társulat a múlt évben 1989 forint 85 krajczárt fordított könyvtárára.

Elnök a tisztí jelentésekkel kapcsolatban tudatja, hogy a választmány a közgyűlést megelőzőleg a múlt évi számadásokat, a pénztárt és a könyvtárat kebeléből kiküldött bizottságok által megvizsgáltatta; a számadásokat és a pénztárt azonkívül az a háromtagú bizottság is megvizsgálta, melyet e célra a múlt évi közgyűlés nevezett ki.

Titkár felolvassa e bizottságok jelentéseit:

I. Dr. Lengyel Béla és Dr. Rózsahegy Aladár urak mint a választmány által a számadások és pénztár megvizsgálására kiküldött bizottsági tagok a

pénztárnok eredeti számadásainak hitelesítő lapjára következő záradékot írták: „Jelen számadás tételeit úgy egymással, valamint a könyvekkel, pénztárral és értékpapirokkal összehasonlítottuk és azokat minden tekintetben rendben találtuk. Budapesten, 1881. jan. 10-ikén.“

2. Dr. B e n e R u d o l f, br. E ö t v ö s L o r á n d és S o m o g y i R u d o l f urak mint a könyvtár megvizsgálására kiküldött bizottság tagjai a következő nyilatkozatot adták: „Alulirottak a t. Választmány által a k. m. Természettudományi Társulat könyvtárának megvizsgálására kiküldetvén, f. évi jan. 10-ikén a könyvtár helyiségében megjelentünk és mind a könyvtárnok által vezetett összes könyveket, mind pedig magát a könyvtárat részletesen megvizsgáltuk és azokat minden tekintetben rendbenlevőknek találtuk. — Kelt Budapesten, 1881. jan. 10-ikén.“

3. G h y c z y G é z a, S o m o g y i R u d o l f és E g r e s s y R e z s ő urak mint a számadások és a pénztár megvizsgálására a mult 1880-ik évi jan. 21-ikén tartott közgyűlés részéről kiküldött bizottság tagjai a pénztárnok eredeti számadásainak hitelesítő lapjára a következő nyilatkozatot írták: „Alulirottak, mint a közgyűlés által a számadások és a pénztár megvizsgálására kiküldöttek, úgy a számadási könyveket, mint a pénztári készletet és az értékpapirokat megvizsgáltuk; a számadást rendben s a pénztári készletet és értékpapirokat a számadásilag kimutatott mennyiségben hiány nélkül találtuk. — Budapest, 1881. jan. 14-ikén.“

E jelentésekkel kapcsolatban elnök a következő kérdést intézi a közgyűléshez: „Van-e a jelenlevők közül valakinek észrevétele az imént felolvasott tiszti jelentésekre?“

Miután észrevétele senkinek sem volt, kérdé az elnök: „Tudomásul veszi-e a közgyűlés a tiszti jelentéseket?“

A közgyűlés a tiszti jelentéseket tudomásul veszi.

Elnök a napirend következő pontjára, a választmányi tagok választására tér át felkérve a tagokat, hogy szavazataikat a szavazatszedő bizottságnak adják be. Szavazatszedőként Dr. R ó z s a h e g y i A l a d á r elnöklete alatt K a l e c s i n s z k y S á n d o r és L u t t e n b e r g e r Á g o s t urakat kéri fel. Az ülést a szavazatok beadásának idejére felfüggeszti.

A szavazatok beadása után elnök újból megnyitja a gyűlést.

Titkár felolvassa a physikai bizottság jelentését a mult évi titkos pályázat eredményéről:

JELENTÉS

a *Bugát-féle alapítványból kitűzött physikai pályázat eredményéről.*

A kir. magy. természettudományi társulat 1878-ik évi január havában tartott közgyűlésén a Bugát-féle 300-frtos pályadíjra következő feladatot tűzte ki: „Kiváncsítok kiváló physikusok életrajzainak gyűjteménye oly módon összeállítva, hogy az a legfontosabb physikai tanok fejlődésének történetét magában foglalja.“

A pályázat határideje 1880. október 31-ike volt s addig a társulat titkári hivatalához három pályamunka érkezett. Az érkezése szerint 1-ső számú mű jeliséje: „Nolli (sic!) turbare circulos meos.“ Szerzője törekedett 836 irott oldalra terjedő munkálataiban az egész physikának az ókortól napjainkig terjedő történetét megírni. Sokat, csaknem többet akart tenni, mint a mennyit a kitűzött feladat szigorúan megkívánt, de annak megfelelni legkevésbé sem tudott. Nem is kísérlette meg a befolyást elötüntetni, melyet egyes nagy buvárok koruk tudományosságára gyakoroltak, hanem a physika egyes ágaiszerint beosztva halmozta össze az e téren működött, részben nem is kiváló (Morichini, Marx, Wüllner, stb.) physikusok életrajzi adatait. A munka megítésére, jobban elítésére elég ha a forrásokat soroljuk fel, melyeket szerző állítólag használt: „Thomson és Tait, Wüllner, Müller, Lang, Kunze, Pogendorf Annalen és Biographisches Handwörterbuch, végre — last not least — Meyer lexikonja.“

Az e lajstromból kiváló ismerethiány mellett meglepő még a naivitás is, melylyel szerző kritizál. Pl. Wüllner életrajzával foglalkozva, tankönyvét következő szavakkal dicsőíti: „E mű kitűnőségéről elég legyen annyit mondanunk, hogy a tanári vizsgálatokon, főleg nálunk, e mű elsajátítását, mint a szigorlat első feltételét mintegy rámondták a vizsgálandóra.“ Sapienit sat!

A 2-ik számú pályamű homlokán Széchenyi szavait hordja: „Mindazok elhárításában, mik a természet útját előttünk homályba borítják, áll az élet legmélyebb tudománya.“

Egy nagy könyv ez, mely 1149 sűrűn beirt oldalon a physika történetét adja elő a legkiválóbb tudósok lendítő befolyásának és életviszonyainak kiemelésével, oly módon, mint azt a feladat szelleme megkívánta. Az ó-kor s közép-kor mintegy 50 oldalra terjedő bevezetésben van ismertetve, erre következnek az életrajzok, melyeknek sorát Leonardo da Vinci nyitja meg s Robert Mayer zárja be. Végül a tartalomjegyzéken kívül betűrendes névmutatót s tárgymutatót is találunk.

A munka első átlapozása rendkívül jó

benyomást kelt. A tárgy beosztása, egyes részeinek aránya arról tanuskodnak, hogy itt nem terv nélkül összehordott ismeret-halmazzal, hanem rendszeresen írott könyvvel van dolgunk. Kedvező véleményünk még erősbödik a bevezetés olvasása által, melyben szerző az ó-kor és középkor tudományos törekvéseit élvezhető modorban tárgyalva, egyszersmind indokolja azt is, miért nem foglalkozik velük részletesebben.

Részben elrontja e jó benyomást az életrajzoknak figyelmes olvasása, mely azt mutatja, hogy szerző az általa jellemzett tudósok munkáit maga nem tanulmányozta, hanem forrásul különösen Arago és Düh-ring műveit használva, ezeknek állításait kritika nélkül elfogadta, sőt azokat sok helyen egyszerűen kivotolta. Szerző jobb philosophus, mint physikus, s innét van, hogy a történet forrásaiban talált részleteket kritikailag feldolgozni, azaz a physika haladására nézve fontosat kiemelni, a mellékeset pedig elhanyagolni nem tudta. Innét van az is, hogy oly fontos momentumok, melyeket említett forrásaiban történelmileg feldolgozva nem talált, figyelmét egészen kikerülték. Így pl. a mechanikai mértékrendszer megállapítása Gauss által, melynél fontosabb s a physika fejlesztésére eredménydúsabb lépés e században nem történt: az előttünk fekvő pályamunkában még említve sincs. A physikai ismeretekben való hiányosság daczára, bírálók örömmel elismerik a szorgalmat s nem közönséges ügyességet, melylyel e mű szerkesztve van.

A 3-ik számú pályamű Bacotól kölcsönözte szép jeligéjét: „*Nam causarum finalium inquisitio sterilis est et tanquam virgo Deo consecrata nihil parit.*“

Szerző a kritikailag gondolkozó fő agyályaival fogott munkájához. Érezte, hogy nem elég a másodlagos források használata, hanem szükséges, hogy a tudomány történetirója megismerkedjék azon művekkel is, melyek a haladásnak alapját vetették. A physika egész történetének megírására, a pályázásra kitűzött rövid idő alatt vállalkozni nem mert, hanem történetírását Aristotelessel kezdve, annak határát Newtonnal jelölte ki.

E pályamű a másik kettőhöz mérve rövid (261 írott oldal), de mégis a legnagyobb tudományos munkálkodásról tanuskodik s a második számúnál is kétségtelenül alaposabb. Előnyére válik, hogy, mint látszik, szerzője az idézett forrás-munkákat csakugyan tanulmányozta s nemcsak a physika történetének irodalmát ismeri, de magában a physikában és annak irodalmában is jártas.

Előadási modora nem oly folyékony, mint a 2-ik számúé, de szárazsága mellett szabatos és ezáltal a mondottak igazságáról meggyőző.

Bírálók az előadottak felől meggyőződve, örömmel jelentik, hogy e pályázat két figyelemre méltó műnek (a 2-ik és 3-ik számúaknak) létesülését eredményezte. E művek érdemeinek megfontolása bírálókat arra készteti, hogy a mennyiben a tudományos alaposság a szerkesztési ügyességnél többet nyom, a 3-ik számú pályamunkát a 2-ik számú elé állítsák. Azt indítványozzák tehát, hogy a Bugát-féle díj a 3-ik számú, Baco-ból vett jeligével ellátott pályaműnek adassék.

Tekintetbe véve azonban a 2-ik számú pályamű (jelige Széchenyitől) fenn kiemelt érdemeit, a kir. magy. természettudományi társulatot arra kérjük, hogy e művet is nemcsak dicséretére, hanem egy második ugyancsak 300 frtos jutalomdíjra méltassa.

Budapesten, 1881, január 12-ikén.

BR. EÖTVÖS LORÁND.

SCHULLER ALAJOS

E jelentéssel kapcsolatban titkár előadja, hogy a választmány a bizottság véleményét egyhangulag magáévá tette és a pályadíjnak megkettőztetését a maga részéről is ajánlja.

A közgyűlés a bizottság véleményét magáévá teszi és elhatározza, hogy a pályadíj megkettőztetessék s a bizottság ajánlatához képest 300 frtot első sorban a III. számú „*Nam causarum finalium inquisitio sterilis est, et tanquam virgo Deo consecrata nihil parit*“ (Baco) jeligéjű műnek, 300 frtot pedig a II. számú „*Mindazok elhárításában, mik a természet útját előttünk homályba borítják, áll az élet legmélyebb tudománya*“ jeligéjű műnek itéli oda pályadíjúl.

Elnök erre a Társulat és saját pecsétjével lezárt közös levélborítékot bontja fel, mely mind a három jeligés levéltét magában foglalta. Az I. számút felbontva, abból Heller Ágost tanár neve tűnik elő.

A II. számú jeligés levélke, felbontatván, Czóglér Alajos szegedi reáliskolai tanár nevét tünteti elő.

A közgyűlés a pályanyertesek neveinek kihirdetését éljenzéssel fogadja.

Elnök a nem nyertes I. számú jeligés levélnek megsemmisítésére Ráth Arnold és Lengyel István urakat kéri fel, kik a levéltét elégetik.

Titkár előterjeszti, hogy a Társulat 1881-ik évben nyílt pályázat útján 1000 (egy ezer) frtot *ásvány-* vagy *földtani* munkák előmozdítására kíván fordítani.

A közgyűlés ezt elfogadja. A pályázat a szokott módon fog kihirdettetni. (L. a jelen füzet borítékán.)

Titkár a választmány részéről jelenti, hogy a választmány több tekintetben meggyőződve az eddigi alapszabályoknak a jelenlegi viszonyok között meg nem felelő vol-

táról, kebeléből egy bizottságot küldött ki az alapszabályok revideálására és a viszonyoknak jobban megfelelő javaslat tételére. A bizottság javaslatát a választmány elfogadta, a régi és javaslatba hozott alapszabályokat kolumnásan kinyomatni és a budapesti tagoknak megküldetni határozta, hogy áttanulmányozhassák és a közgyűlésen megjegyzéseiket megtehessek. — Ezután röviden körvonalozza azon elveket, melyek a bizottságot és a választmányt a módosítások megtételében vezették, valamint rámutat azon pontokra és szakaszokra, a melyekben változás történt, részletesen fejtven ki minden egyes változtatásnak a lényegét.

Elnök jelenti, hogy Domaniczky István úr az alapszabályok 4. §-ának *c* és *e* pontjára nézve jogi szempontból javasol újabb módosítást: *c* pontban: „Rendes tag minden magyarhoni állampolgári joggal bíró egyén lehet stb.“ a „magyarhoni“ helyett „magyar“ kifejezést javasol, ez felelvén meg a megfelelő törvény szövegének. Az *e* pont első sorát: „Levelező tagokká Magyarországon kívül lakó oly tudósok választatnak stb.“ így kívánja formulázni: „Levelező tagokká a magyar korona országain kívül lakó oly tudósok választatnak stb.“

S o m o g y i R u d o l f a 20. §-ra nézve figyelmezteti a közgyűlést, hogy annak első kikezdése következő pontjában: „Ezen harmadot az 1882-ik és 1883-ik évi választásnál az 1881-ik évben megválasztott választmányi tagok közül a közgyűlés kisorsolja“ — bizonyára tévedésből került be a „közgyűlés kisorsolja“; helyesen úgy kellene annak állania, hogy a „választmány kisorsolja“, mivel másként a választmány nem tehet ajánlatot a közgyűlésnek az ujonnan megválasztandó választmányi tagokra nézve.

A közgyűlés mind e megjegyzéseket helyeseknek találja és azokat a választmány ajánlotta módosított alapszabályokba beiktatni rendeli.

A módosított alapszabályok a közgyűlés javasolta javítások megtételével fognak a Belügyminiszteriumhoz jóváhagyás végett felterjesztetni.

Másodtitkár jelentést tesz a választmány részéről Fillingner Károlynak a mult évi közgyűlésen beadott és a választmányhoz áttett indítványáról, melyben Fillingner Károly azt kívánja, hogy „a k. m. Term. tud. Társulat budapesti 5 frt. tagsági díjat fizető tagjait illetőleg az eddigi csekély kedvezményeket mint ilyeneket megszüntetvén, azon kedvezményben részesítse, hogy azoknak a havi füzeteken kívül a Társulatlak megjelent pályamunkáit, olcsóbb kiadványait ingyen juttassa“.

A választmány ez ügyet 1880. márcz. 17-ikén tartott ülésében vette tárgyalás alá, melyen az indítványozó is jelen volt és

abban állapodott meg, hogy ez indítványt a közgyűlésnek elfogadásra nem ajánlja, mely határozatát következőkkel indokolja:

„A választmány a Társulat könyvtárát, melyben a természettudományi irodalom alapvető munkái és legújabb népszerű termékei vannak együtt, valamint a folyóiratokat, melyek között Európának legjelesebb szaklapjait találhatja a tudományokkal foglalkozó, olyan kincseknek, és ezek használati jogát a budapesti tagok részére olyan kedvezménynek tartja, mely mellett az az évenként fizetett 2 frt. többlet szóba sem jöhet. A könyvtár és a folyóiratok okozta évenkénti kiadás sokkal nagyobb mint a budapesti tagok ama többletének összege, mely a legjobb esetben 1600—1700 forintot tesz, holott a könyvtár évenkénti számlája 2000 forintra, sőt többre is rug; azon kívül a könyvtár kedvéért tartja a Társulat a nagyobb szállást, az olvasók kedvéért fűtötti és világítottatja a termeket, tart szolgál és létesít csereviszonyokat, melyek mind tetemes költségbe kerülnek, úgy hogy az e célra kiadott összeg bátran negyedél ezer forintra tehető. A Társulat eme kiadásokat csak tagjainak díjaiból fedezheti; más alapja nincs; az egyetemi vagy muzeumi könyvtár megengedheti a díjtalan használatot, mert költségeit az állampénztár fedezi. — Hogy pedig a könyvtár és a folyóiratok a tagoknak valóban morális előnyt is nyújtanak, azt a könyvtár látogatottsága és a használt művek nagy száma bizonyítja.“

„A Társulat által főleg budapesti tagjai számára rendezett természettudományi estélyek és szakülések, a mellett hogy a természettudományok fejlesztésére serkentőleg hatnak és a Társulat céljainak megfelelőleg a természettudományokat népszerűsítik, jelentékeny költséggel is járnak. Ezt a költséget sem fedezheti a Társulat másból mint a tagdíjakból; ha belépti-jegyek eladásából akarná azt fedezni, nem felelhetne meg céljának. Hogy ez előadásokon nemtagok is megjelenhetnek, az legkevésbbé sem csorbítja a fizető tagok anyagi érdekeit, sőt, minthogy a résztvevő nemtagok közül sokan — épen az előadások szellemi behatása alatt méltatva a Társulat törekvéseit és céljait — a rendes tagok sorába lépnek: a Társulat valamennyi tagjának érdekét mozdítják elő, amely nem lehet más mint a természettudományok felvilágosító ismeretének minél szélesebb körben való terjesztése.“

„A választmány a Társulat tagjainak a Társulathoz magához való viszonyát úgy fogja fel, hogy mindazok, akik a Társulatba belépnek, át vannak hatva a Társulat magasabb czélok elérésére kifejett törekvéseinek eszméjétől és tagdíjaikban hozott áldozatukért nem azt várják a Társulattól, hogy

tagdíjainak megfelelő kedvezményekben részesüljenek, hanem azt, hogy a Társulat céljait — bár áldozattal is — előmozdítsák és így nemzetünk kultúrája fejlesztésében mint önzetlen tényezők ők is befolyjanak. A Társulat igyekszik különben tagjainak igényeit kielégíteni és nyújt is nekik anynyt, amennyit más, pusztán tagjai által tartott társulat alig; és jövőben nyújthat talán még többet is, de nem azért, hogy a tagdíjnak megfelelő értéket adjon vissza tagjainak, hanem csak azért, hogy a célját, közművelődésünk terjesztését, annál jobban megközelítse.

„Végre a választmány gyakorlatból tudja, hogy valamely munkának, mely sokszor képekkel és magyarázó táblákkal van ellátva, 800 példánnyal többre való kiállítására nem pusztán a papiros árába kerül, úgy hogy azt téve és a műveket minden budapesti tagnak megküldve, abba a helyzetbe jutna a Társulat, hogy vagy a könyvtár vagy a különböző előadások tartásától kellene elállania, amelyek a közművelődés terjesztésére mindenesetre jobban befolyanak mint a tudományos monográfiák; sőt a választmány meg van győződve, hogy a budapesti tagok nagy többsége nem is venné azokat a többnyire szoros szak-szerű munkákat szívesen, legalább semmi esetre sem tartaná azokat olyan értékeseknek mint a könyvtárt és a szak- valamint a népszerű előadások rendezését.”

„Ezek az okok, melyekre támaszkodva, a választmány, a fenn érintett indítványt a Közgyűlésnek elfogadásra nem ajánlhatja.”

A közgyűlés a választmány okadatolását helyesnek találja, véleményét magáévá teszi és az indítványban foglalt kérelem teljesítését sem kivihetőnek sem célszerűnek nem tartja.

Titkár bejelenti a mult évben választott

tagokat, elmondva, hogy az örökítő tagok száma 7-tel, a rendes tagoké pedig 364-gyel szaporodott.

A közgyűlés a rendes tagok neveit felolvasottaknak tekinti és megválasztatásokat tudomásul veszi.

A közgyűlés az 1881-iki számadásokról megvizsgálása bizottságul G h y c z y G é z a, E g r e s y R e z s ő és S o m o g y i R u d o l f urakat kéri fel.

Elnök kérdést intéz a közgyűlésen jelenlevőkhöz: van-e valakinek valami indítványa?

Indítványt senki sem tett.

Elnök ezek után megköszönve a jelenlevők szíves figyelmét és türelmét, a közgyűlést — minthogy a szavazatszédő bizottság munkájával még nem készült el — formailag berekeszti.

A szavazatszédő bizottság a szavazatok összeszámlálásával elkészülvén, kitűnt, hogy beadott 83 szavazat a választmányi tagokul a következők választottak meg:

Alattanra: Kriesch János 79, Fritvaldszky János 73, Margó Tivadar 71 és Herman Ottó 56 szavazattal;

Ásvány- és földtanra: Szabó József 78, Krenner József Sándor 74, Inkey Béla 70 és Hantken Miksa 42 szavazattal;

Chemiatra: Than Károly 82, Lengyel Béla 80, Wartha Vincze 80 és Say Móricz 51 szavazattal;

Élettanra: Thanoffer Lajos 79, Mihálkovich Géza 76, Rózsahegy Aladár 70 és Plósz Pál 64 szavazattal;

Növénytanra: Jurányi Lajos 81, Klein Gyula 77, Dapsy László 67 és Schuch József 59 szavazattal;

Természettanra: Sztoczek József 73, Schenzl Guidó 71, és Schuller Alajos 63 szavazattal.

LEVÉLSZEKRÉNY.

(5.) Közlönyünk 137-ik füzetében „borvidéken lakó tagtársainkhoz“ intézett kérelmünkre eddig következő tagtársaink voltak szívesek a feltett kérdésekre válaszukat beküldeni: ifj. Bajor József úr Rácz-Almásról, Dely Imre úr Kis-Némediből, Földessy József úr Gálszécsből, Kalmár Ferencz úr B.-Diószegről, Kapui Bálint úr Pinnyéről, Kaszás Ferencz úr S.-A.-Ujhelyből, Polónyi Károly úr Rózsnyórol, Schedel Ignác úr Pécsről, Skoff Ferencz úr Pécsről, Szilágyi Zsigmond úr Margittáról (Bihar) és Ujváry Sándor úr Ó-Gyallórol. Az érdekes adatokat tudományos felhasználásra átadtuk Plósz Pál tanár úrnak; lelkes és az ügyért buzgó tagtársaink-

nak pedig szíves köszönetet mondunk azon készségökért, melylyel felszólításunkra siettek Társulatunk és a tudomány érdekeit előmozdítani.

(6.) KÉRELEM. Folyó év januári füzetünkhöz mellékelve volt a „Népszerű természettudományi előadások gyűjteménye“ IV-ik kötetének programja az aláírásra való szelvényvel együtt, melynek mielőbb leendő beküldését kértük. Minthogy tagtársaink egy része — talán meglepedkezve e vállalatunkról — a szelvényt még eddig be nem küldötte, újra figyelmökbe ajánljuk gyűjteményt és kérjük, szíveskedjenek aláírásukat minél előbb beküldeni, hogy a nyomtatandó példányok iránt intézkedhessünk. A 15 ív terjedelmű 1881-iki kötetnek ára 1 FT. TITK.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.